

Shrnutí hlavních poznatků

Diferenciace, kterou je možné spatřovat napříč 15 správními obvody obcí s rozšířenou působností v rámci Plzeňského kraje se odvíjí od přírodních až po sociální a ekonomické podmínky jednotlivých území. Hodnocené obvody leží na jedné straně na území přírodně chráněných oblastí NP Šumava a CHKO Český les při hranici s Německem, na straně druhé se jedná o centrální městské a příměstské regiony s vysokou koncentrací obyvatel a ekonomických subjektů. Tyto sledované aspekty mají vliv nejen na charakter a strukturu obyvatel, ale na komplexní prostředí, ve kterém žijí.

Základní charakteristika správních obvodů obcí s rozšířenou působností

- **SO ORP Blovice**, kterým prochází významné dopravní trasy propojující západ s jihem Čech a Moravy, leží ve východní části Plzeňského kraje. Jedná se o region s rostoucím počtem obyvatel, zejména díky migraci, kde byl ke konci roku 2024 mapován druhý nejnižší podíl nezaměstnaných osob v kraji.
- **SO ORP Domažlice**, 4. největší region v kraji, sousedí na západě s Německem a část jeho území je tvořena CHKO Český les. I přes pozitivní migraci v průběhu roku 2024 správní obvod obyvatelstvo ztrácí vlivem převažujícího počtu zemřelých nad živě narozenými.
- **SO ORP Horažďovice** je agrárním regionem při hranici s Jihočeským krajem, kde zemědělská půda tvoří mezi správními obvody kraje nejvyšší podíl. Z hlediska rozlohy i počtu obyvatel je druhým nejmenším. Zároveň patří k regionům s nejstarším obyvatelstvem, k 31. 12. 2024 zde byl mapován nejvyšší průměrný věk 45,6 let i index stárů 180,1.
- **SO ORP Horšovský Týn** ležící v západní části kraje tvoří z poloviny orná půda. Od roku 2018 se zde obyvatelstvo vlivem migrace navyšovalo, což se zásadně změnilo v roce 2024, kdy se stává z hlediska stěhování ztrátovým.
- **SO ORP Klatovy** je druhým největším obvodem v kraji. Na jeho území zasahuje NP Šumava, což má vliv na atraktivitu z hlediska cestovního ruchu. Naopak to negativně působí na lokalizaci ekonomických aktivit, s čímž souvisí i úbytek mladé populace a následné stárnutí regionu.
- **SO ORP Kralovice**, který leží na severu Plzeňského kraje, je regionem s druhou nejnižší hustotou zalidnění. Od roku 2023 je populačně ztrátovým a mezi obyvateli obvodu byla mapována nejvyšší sňatečnost v kraji.
- **SO ORP Nepomuk** lokalizovaný při hranici se Středočeským a Jihočeským krajem je populačně nejmenším správním obvodem a zároveň obvodem, kde byl ke konci roku 2024 registrován nejnižší počet ekonomických subjektů v kraji.
- **SO ORP Nýřany** tvoří severozápadní zázemí krajského města, což má vliv nejen na rozšiřující se zástavbu, ale i růst populace. Směřují sem zejména mladé rodiny s dětmi, díky nimž je obyvatelstvo tohoto regionu nejmladším v kraji.
- **SO ORP Píseň** je v zásadě městským regionem, kde se koncentruje více než třetina populace kraje, která zde stále narůstá vlivem pozitivní migrace. Zároveň zde má sídlo téměř 40 % ekonomických subjektů. Charakter území s krajskou metropolí s lokalizací pro centrum specifických institucí (vzdělávacích, vědeckých, informačních) a služeb pak zásadně ovlivňuje strukturu obyvatel, jejich životní styl a bydlení.
- **SO ORP Přeštice** ležící téměř ve středu Plzeňského kraje byl od roku 2014 populačně ziskovým, a to zejména vlivem migrace, která zde zpomaluje proces stárnutí.
- **SO ORP Rokycany** hraničí v severovýchodní části Plzeňského kraje s krajem Středočeským, na jeho území zasahuje CHKO Křivoklátsko i Brdy a také jím prochází dálnice D5. Jedná se o region, který se po 13 letech pozitivního přírůstku stává v roce 2024 z hlediska obyvatelstva ztrátovým.
- **SO ORP Stod**, který leží v centrální části Plzeňského kraje, je regionem s 2. nejvyšším podílem orné půdy. Zároveň se jedná o území s mladším obyvatelstvem a s nejnižším podílem nezaměstnaných osob v kraji.
- **SO ORP Stříbro** se nachází v západní části kraje a prochází jím dálnice D5 směřující do Německa. Strategická poloha do regionu láká ekonomické subjekty do rozrůstajících se průmyslových zón, přesto byl tento správní obvod z hlediska počtu obyvatel v roce 2024 ztrátovým.

- **SO ORP Sušice** je lokalizován v nejjižnějším cípu Plzeňského kraje a jeho území je z více než poloviny tvořeno lesy v rámci horských a podhorských oblastí Šumavy. V souvislosti s nízkou atraktivitou pro ekonomické subjekty region neláká k bydlení, ani mladou pracující populaci a obyvatelstvo tak zde rychle stárne. Současně se jedná o obvod, který bojuje s nejvyšším podílem nezaměstnaných osob.
- **SO ORP Tachov** leží západně při hranici s Německem a je rozlohou největším v Plzeňském kraji. Zároveň jím prochází významná dopravní tepna (D5), která láká investory do průmyslových zón. V návaznosti na rozrůstající se nabídku pracovních příležitostí byla v regionu mapována v posledních letech největší fluktuace počtu obyvatel způsobená zejména vlivem zahraniční migrace.

Porovnání správních obvodů obcí s rozšířenou působností v Plzeňském kraji

- Z hlediska rozlohy mezi správními obvody ORP dominuje Tachov, který tvoří 12,4 % území kraje. Naopak nejmenším je SO ORP Blatná, který se na území kraje podílí jen 3 %.
- Populačně nejchudším správním obvodem v Plzeňském kraji je SO ORP Nepomuk, kde se koncentruje 1,8 % obyvatel kraje. Na rozdíl od SO ORP Plzeň, kde žije více než třetina z krajské populace a hustota zalidnění zde dosahuje 797,4 obyvatel na 1 km².
- V souvislosti s lokalizací chráněného přírodního prostředí se k nejlesnatějším regionům řadí SO ORP Sušice, Rokycany a Tachov.
- Kromě SO ORP Plzeň, Nýřany, Nepomuk, Blatná a Přeštice zaznamenaly zbylé regiony v kraji v roce 2024 celkový úbytek obyvatel. Všechny správní obvody ORP kraje byly v souvislosti s přirozenou měnou obyvatelstva ztrátové.
- Nejstarší obyvatelstvo bylo k 31. 12. 2024 mapováno ve SO ORP Horažďovice, kde průměrný věk činil 45,6 let. Nejmladší populace byla lokalizována ve SO ORP Nýřany, kam se do zázemí krajské metropole stěhují zejména mladé rodiny s dětmi.
- V přepočtu na 1 000 obyvatel regionu si v průměru posledních 10 letech nejvyšší sňatečnost drží SO ORP Domažlice s hodnotou 5,1 ‰, naopak nejnižších hodnot dosahuje SO ORP Nepomuk (4,1 ‰).
- Ze Sčítání lidu, domů a bytů 2021 vyplývá, že nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel žije ve SO ORP Plzeň, kde tvořili 22,5 % místní populace.
- Nejvyšší počet domácností jednotlivců byl na základě SLDB 2021 detekován ve SO ORP Plzeň, kde se na celkovém počtu hospodařících domácností podílely 43,7 %.
- Nejvyšší podíl úplných rodin byl mapován ve SO ORP Nýřany, kde bylo zároveň dosaženo i nejvyššího průměrného počtu členů hospodařící domácnosti (2,32).
- Ke správním obvodům s nejvyšším podílem obyvatel stojícím mimo pracovní sílu patří na základě dat SLDB 2021 ty s nejvyšším zastoupením staršího obyvatelstva, jako je tomu ve SO ORP Sušice, Horažďovice a Nepomuk.
- Vyšší míry ekonomické aktivity obecně dosahují muži, a to s nejvyšší hodnotou v kraji 73,4 % mapovanou v roce 2021 ve SO ORP Plzeň, kde se zároveň mezi správními obvody vyskytuje nejvyšší podíl pracujících ve službách (65,2 %).
- Zaměstnanost v průmyslu v souvislosti s lokalizací průmyslových zón podél dálnice D5 dominuje ve SO ORP Stříbro, kde více než polovina z vyjíždějících za práci realizuje svou cestu v rámci obcí okresu, což byl mezi správními obvody nejvyšší podíl.
- Nejvyššího podílu nezaměstnaných osob bylo k 31. 12. 2024 dosaženo ve SO ORP Sušice s hodnotu 5,53 %. Naopak nejnižšího ve SO ORP Stod (1,70 %).
- Ve SO ORP Plzeň bylo lokalizováno 38,3 % všech ekonomických subjektů v kraji, z nichž 17 bylo s více než 1 tisícem zaměstnanců.
- Nejvíce hromadných ubytovacích zařízení bylo koncentrováno ve SO ORP Klatovy a Sušice, kde byl zároveň zaznamenán po SO ORP Plzeň v roce 2024 druhý a třetí nejvyšší počet hostů. Zahraniční klientela převažuje mezi návštěvníky nad rezidenty pouze ve SO ORP Plzeň a Tachov.
- Z příjmů a výdajů obecních rozpočtů v roce 2024 vyplývá, že kromě SO ORP Blatná, který byl ztrátovým, končily všechny rozpočty správních obvodů kraje přebytkem, a to v případě SO ORP Plzeň dokonce 1,5 mld. Kč.

- Průměrné stáří domovního fondu v Plzeňském kraji dosáhlo na základě SLDB 2021 hodnoty 52,9 let. K nejstarším patří domy postavené ve SO ORP Nepomuk, k nejmladším se naopak zařadily ty ve SO ORP Nýřany.
- Ve srovnání s rokem 2023 došlo v Plzeňském kraji k propadu bytové výstavby téměř o čtvrtinu, přičemž pokles byl mapován v 10 z 15 jeho správních obvodů. Naopak výrazný nárůst zaznamenal SO ORP Sušice, kde se počet dokončených bytů meziročně téměř ztrojnásobil.
- Nejvíce dokončených bytů v roce 2024, a to téměř 30 %, bylo realizováno ve SO ORP Plzeň. Na druhém místě poté ve SO ORP Nýřany (17,9 %), kde bylo v průměru let 2015–2024 dosaženo nejvyšší intenzity bytové výstavby v kraji.
- V rámci obcí ve SO ORP Plzeň bylo 93,3 % připojeno na plyn, na rozdíl od SO ORP Sušice, kde se plynofikace týkala pouze 6,7 % obcí v regionu.
- K volbách s nejvyšší participací voličů patří volba prezidenta republiky a volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Nejvyšší volební účasti v obou zmiňovaných bylo dosaženo ve SO ORP Blovice, vždy přes 71 %
- Z hlediska výsledků, je pak možné spatřovat rozdílné preference centrálních částí Plzeňského kraje, kde se ve vyšší míře obyvatelé přiklání napříč volbami k politickým uskupením, jejichž součástí jsou politické strany jako ODS, TOP 09 a KDU-ČSL, na rozdíl od zbytku kraje, kde ve správních obvodech dominovalo hnutí ANO 2011.

